

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen en opmerkingen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als archeologische site van het urnengrafveld van de Dorperheide in Bocholt (Kaulille)

Provincie: Limburg

Gemeente: Bocholt, 3de afdeling, sectie A

Objectnummer: 4.04/72003/101.1

-

Dossiernummer: 4.001/72003/103.1

Omschrijving:

Urnengrafveld van de Dorperheide, Kettingbrugweg zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd door het agentschap Onroerend Erfgoed gevraagd op 10 juli 2019.

Het agentschap Natuur en Bos bracht op 8 augustus 2019 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van de bescherming.

Het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek bracht op 12 juli 2019 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van de bescherming.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Landbouw en Visserij.

Het advies werd door het agentschap Onroerend Erfgoed gevraagd op 10 juli 2019.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken.

Het advies werd door het agentschap Onroerend Erfgoed gevraagd op 10 juli 2019.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Bocholt

Het advies werd gevraagd op 10 juli 2019.

Gemeente Bocholt

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 25 juli 2019 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 10 juli 2019.

De VCOE bracht op 22 augustus 2019 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

-“De commissie kan zich vinden in de bescherming van deze site uit de vroege ijzertijd, maar merkt op dat het beschermingsvoorstel op een aantal vlakken te summier is onderbouwd. Zo wordt slechts beknopt verwezen naar de diverse onderzoeken en rapporten. Een aantal van deze studies is bovendien niet publiek toegankelijk. Dit maakt het moeilijk om het beschermingsvoorstel ten gronde inhoudelijk te beoordelen. Hierbij aansluitend merkt de commissie op dat de afbakening van de site gebaseerd lijkt op een aantal aannames. Bijvoorbeeld inzake de bodemgaafheid wordt verwezen naar een booronderzoek uit 2018. Er wordt niet geduid hoeveel boringen zijn geplaatst en waar die precies zijn gebeurd. De vermelding dat er één dag geboord is, doet vermoeden dat dit booronderzoek beperkt was.”

Antwoord:

De onderzoeken waar naar verwezen wordt en slechts beperkt toegankelijk zijn, zijn de verslagen van de inspectie van Monumentenwacht, en de verslagen van het booronderzoek en geofysisch onderzoek uitgevoerd door het agentschap Onroerend Erfgoed. De relevante resultaten hiervan zijn echter opgenomen in het inhoudelijk gedeelte van het beschermingsdossier, alsook de concrete scanresultaten van het geofysisch onderzoek (figuren 23 en 24). Daarnaast is eveneens een figuur met de uitgevoerde boringen bijgevoegd (fig. 27). Het klopt dat er maar één dag geboord is maar er is een vrij groot aantal boringen uitgevoerd. Dit aantal en de consistentie van de resultaten hiervan geven echter een goed beeld van enerzijds de goede bodemkundige bewaring van de zone die ter bescherming wordt voorgelegd, anderzijds van de mindere bodemkundige bewaringstoestand ten noorden van de te beschermen zone. Tenslotte werden de boringen ook uitgevoerd op ‘anomalieën’ in deze noordelijke zone, waarvan vermoed werd dat het potentieel (afgevlakte) grafheuvels betrof. Dit booronderzoek toonde echter aan dat het gaat om stuifduinstructuren. In antwoord op de opmerkingen van de commissie zijn deze resultaten nader toegelicht in het inhoudelijk dossier, onder andere met betrekking tot de motivatie van de afbakening van de site.

-“Wat het geofysisch onderzoek betreft, merkt de commissie op dat dit slechts in een zeer beperkt gedeelte van de site werd uitgevoerd. Het inhoudelijk dossier geeft aan dat de metingen vooral verstoringen vertonen ten gevolge van zwerfvuil en sporen van de impact van het bosbeheer. Slechts *‘in de meer subtiële waarden van de metingen’* kunnen sporen worden herkend *‘die mogelijk gerelateerd kunnen worden aan archeologische structuren’*. Uit het dossier blijkt overigens niet dat de metingen werden geverifieerd door middel van boringen of testputten. Aldus kan niet zomaar worden aangenomen dat de resultaten betrouwbaar zijn.”

Antwoord:

Het klopt dat het geofysisch onderzoek slechts in een beperkt deel van de site werd toegepast. De resultaten van de andere onderzoeken (vroegere opgraving, DHM analyse en booronderzoek) zijn echter voldoende om de afbakening en bescherming van de zone als archeologische site te motiveren. Het geofysisch onderzoek werd daarenboven uitgevoerd aansluitend aan de zone die vroeger werd opgegraven. Deze gegevens gecombineerd met het hoge resolutie Digitaal Hoogtemodel, en de uitgevoerde boringen in het gebied, tonen in ruim

voldoende mate het archeologisch karakter en de goede bodemkundige bewaring van het gebied. Een bijkomende terreintoets van de geofysische meetresultaten werd daarom in het kader van de bescherming niet nodig geacht.

-“Verder verwijst het beschermingsvoorstel naar het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (DHM). De commissie merkt op dat dit ook ten noorden van de voorgestelde beschermingsperimeter sporen vertoont. Volgens het inhoudelijk dossier werden bij begeleiding van plagwerken in deze zone evenwel geen structuren opgemerkt. De commissie merkt op dat echter niet wordt aangegeven waar de begeleidingswerken precies plaatsvonden.”

Antwoord:

De vroegere plagwerken vonden plaats in het hele gebied ten noorden van de bosweg (persoonlijke mededeling L. Van Impe). Het booronderzoek heeft zich onder meer ook gericht op de mogelijke grafheuvels zichtbaar op het DHM in deze zone, maar heeft kunnen aantonen dat het stuifzandduinen betrof, en geen grafheuvels. Dit is verder verduidelijkt in het inhoudelijk dossier.

-“Tenslotte stelt de commissie vast dat de uitgevoerde onderzoeken zich vooral ten noordoosten van het bospad situeerden. Ten zuidwesten van het pad werd slechts met zekerheid de aanwezigheid van één grafheuvel vastgesteld. De aanname dat het grafveld verder doorloopt naar het zuidwesten word niet verder onderbouwd. De commissie dringt er aldus op aan de afbakening van de site verder te onderbouwen, alsook te overwegen de afbakening in noordelijke richting uit te breiden.”

Antwoord:

Zoals reeds gesteld is de zone ten noorden onderhevig geweest aan plagwerken in het verleden, en toont het booronderzoek enerzijds aan dat de bodemkundige bewaring hier inderdaad niet goed is, anderzijds dat de mogelijke grafheuvelstructuren zichtbaar op het DTM geen grafheuvels maar stuifduinen zijn. Een uitbreiding naar het noorden wordt dus ook niet opportuun geacht.

In de zone ten zuidwesten van het pad en van de zone die eerder via opgravingen werd onderzocht is er inderdaad ‘slechts’ sprake van één grafheuvel. Het onderzoek in de opgegraven zone, en opgravend onderzoek van andere dergelijke grafvelden in de regio, tonen echter aan dat tussen en rond deze grafheuvels nog andere begravingen gesitueerd zijn, naast dikwijls nog bijkomende ‘randstructuren’. De afbakening van deze zone is bovendien afgestemd op de geomorfologie van de zone, namelijk de zuidelijke rand van de dekzandrug waarop het grafveld is gelegen.

-“Verder merkt de commissie op dat het dossier onzorgvuldig is wat betreft de aanduiding van locaties. Zo wordt gesproken over een grafheuvel in het zuidoosten, terwijl elders sprake is van het zuidwesten. Ook formuleringen zoals ‘aan de overzijde van het bospad’ zijn niet altijd even duidelijk. De commissie vraagt daarom aan het dossier een (eventueel schematisch) overzichtsplan toe te voegen met aanduiding van de precieze locatie van alle bekende sporen zoals grafheuvels en kringgreppels. Op dit plan dient tevens te worden aangeduid welke grafheuvels nog (deels) origineel zijn en welke volledig gereconstrueerd.”

Antwoord:

De onduidelijke formuleringen in het dossier werden aangepast. Verder zijn er echter diverse afbeeldingen in het dossier die de locatie van de grafheuvels aanduiden. Met name figuur zes, met een overdruk van de contouren van de vroegere opgravingsvlakken en opgegraven grafheuvels, geprojecteerd op het hoge resolutie digitaal hoogtemodel, geeft schematisch precies weer welke grafheuvels gedeeltelijk en welke geheel werden opgegraven. Figuur 5 biedt bovendien het opgravingsplan van de onderzochte zone, met weergave van alle grafstructuren, terwijl figuren 4 en 6 dit opgravingsplan duidelijk nader situeren ten aanzien van de

perceelsstructuur en het Digitaal Hoogtemodel. Binnen de perimeter van de te beschermen zone tonen de diverse beelden van het Digitaal Hoogtemodel duidelijk de diverse grafheuvels.

-“ De commissie ondersteunt de erfgoedwaarde van de site, maar vraagt deze erfgoedwaarde eenduidig te omschrijven in het ministerieel besluit. Nu wordt zowel in de inleidende bepalingen als in artikel 2 een beschrijving opgenomen. Deze beschrijving verschilt bovendien van de evaluatie van de erfgoedwaarden zoals geformuleerd in het inhoudelijk dossier. De commissie suggereert om in de beschrijving van de archeologische erfgoedwaarde zeker aan te vullen dat de site te dateren is in de vroege ijzertijd. Ook de vermelding dat sites met in de topografie zichtbare en gaaf bewaarde grafheuvels heel schaars zijn, wordt best aan het ministerieel besluit toegevoegd. Daarnaast vraagt de commissie de wetenschappelijke erfgoedwaarde toe te kennen. Zoals blijkt uit het inhoudelijk dossier heeft de site immers nog een belangrijk wetenschappelijk (onderzoeks)potentieel. Dit zowel door de aanwezigheid van nog niet opgegraven delen, als door de inbedding in een regio waarin nog verschillende andere relictten van het prehistorische cultuurlandschap bewaard zijn. In dit verband suggereert de commissie om aan het inhoudelijk dossier een aangepast omgevingsplan toe te voegen waarop de andere archeologische sites van het Kempens plateau staan ingetekend.

Wat de beschrijving van de erfgoedkenmerken en -elementen betreft, vraagt de commissie aan te vullen hoeveel grafheuvels op de site zichtbaar bewaard zijn en hoeveel daarvan gereconstrueerde grafheuvels betreffen. Zoals aangegeven wordt dit ook best aangeduid op een overzichtsplan.”

Antwoord:

De formuleringen van de erfgoedwaarden werden aangepast naar de suggesties van de commissie.

Figuur 21 biedt een situering van het grafveld ten aanzien van Celtic Field complexen in de nabije regio. We achten het opnemen van een figuur met de andere archeologische sites op het Kempens Plateau in het dossier niet nuttig, aangezien dergelijke figuur en bespreking reeds voorhanden is in de publicatie: 'CREEMERS G., MEYLEMANS E., DE BIE M., PAESEN J. 2011: Laseraltimetrie en de kartering van Celtic Fields in de Belgische Kempen: mogelijkheden en toekomstperspectieven, *Relicta* 7, p. 11-36', waarnaar in het inhoudelijk dossier wordt verwezen.

Wat betreft de aanduiding van de grafheuvels verwijzen we naar het antwoord op vorige opmerking.

-“De beheerdoelstellingen zijn opgenomen in artikel 3 van het beschermingsbesluit. Artikel 3 formuleert daarnaast nog enkele verboden en verplichtingen.

De commissie ondersteunt de doelstellingen inzake in situ behoud en inzake wetenschappelijk onderzoek en kennisborging in geval van omzetting naar een ex situ-archief. De commissie vindt het tevens positief dat doelstelling 6° inspeelt op de belevingswaarde van de site en meer bepaald de nog visueel waarneembare grafheuvels. In dit verband heeft de commissie wel bedenkingen bij het totaalverbod op het wijzigen van het reliëf. Voor de nog originele grafheuvels is dit evident, maar voor de zone die al extensief is opgegraven en waarvan de grafheuvels volledig gereconstrueerd zijn, kan dit verbod volgens de commissie een gemiste kans vormen voor de ontsluiting en duiding van de site.”

Antwoord:

Ook het reliëf tussen de grafheuvels is deel van het landschap waarop de grafheuvels werden aangelegd. Het wijzigen van dit reliëf zou dan ook de site en zijn geheel, alsook de visuele belevingswaarde van de site en zijn context, aantasten.

-“ De commissie vraagt doelstelling 5° – *'Het rijden met machines over de grafheuvels dient vermeden te worden'* – scherper te formuleren. Minstens moet worden aangevuld dat dit enkel mogelijk is na aftoetsing met en/of begeleiding door een erkend archeoloog. De archeoloog

kan dan tevens waken over de voorstellen tot minimaliseren van de impact, zoals geformuleerd in de beheersvisie.”

Antwoord:

In het MB werd eveneens reeds een verbodsbepaling opgenomen aangaande het toebrengen van schade aan de grafheuvels, dus inclusief eventueel door het rijden met machines, dus inclusief eventuele schade door het rijden over deze heuvels.

-“ Wat doelstellingen 7 en 8 betreft, merkt de commissie op dat deze verwijzen naar de Code van Goede Praktijk (versie 3.0). Deze Code legt in zijn totaliteit de spelregels inzake archeologisch onderzoek en metaaldetectie vast, waardoor opname in beschermingsbesluiten van enkele bepalingen uit de Code weinig zinvol lijkt. Bovendien wordt de Code van Goede Praktijk regelmatig herzien en afgestemd op nieuwe inzichten, wat voor beschermingsbesluiten niet het geval is. Ondertussen werd reeds een versie 4.0 goedgekeurd.”

Antwoord:

Deze toevoeging is inderdaad overbodig gezien dit reeds wordt geregeld door de vigerende regelgeving. Dit artikel werd dan ook geschrapt uit het besluit.

-“In doelstelling 3° is sprake van het verwijderen van nabijgelegen bomen en het vermijden van nieuwe boomopslag. De commissie merkt op dat het inhoudelijk dossier weliswaar verwijst naar eerder uitgevoerde bosbeheerswerken, maar geen enkele duiding geeft over de visie inzake het huidige en toekomstige bosbeheer. Uit het inhoudelijk dossier blijkt enkel dat in maart 2019 een groot gedeelte van de zone ontbost werd. Het is onduidelijk om welk deel het gaat, alsook of en welke andere delen nog ontbost zullen worden. De commissie vraagt dit verder te duiden.”

Antwoord:

De beheersdoelstellingen en maatregelen zoals voorgesteld in het MB zijn opgemaakt in het licht van diverse varianten van bosbeheer. Regulier en economisch beheer van het bos worden door de doelstellingen en maatregelen dan ook niet noodzakelijkerwijs gehinderd, enkel de wijze van uitvoering zal dienen te worden aangepast. Daarbij moet benadrukt worden dat de beheersvisie voor deze boszone in grote mate afgestemd is op de aanwezigheid van de archeologische site, en wordt afgestemd op de beheersdoelstellingen hiervan. De beheersvisie van het gebied wordt dus eerder bepaald door de vooropgestelde beheersdoelstellingen van de erfgoed-site.

In het inhoudelijk dossier is een plan bijgevoegd met de recent ontboste zone (figuur 27).

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en/ of het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en/ of het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

-Het inhoudelijk dossier werd op een aantal punten verduidelijkt, aangaande de resultaten van het booronderzoek, en de invloed hiervan op de afbakening van de site. Er werd eveneens een figuur toegevoegd met de aanduiding van de uitgevoerde boringen en de perimeter van de ontboste zone (figuur 27).

-De erfgoedkenmerken in het MB werden aangepast naar de opmerkingen van de VCOE, waarbij enkele details (onder andere de verduidelijking van de datering in de vroege ijzertijd) van de archeologische erfgoedwaarde werden toegevoegd.

-Het MB werd aangepast, waarbij artikel 3-7° werd verwijderd (verbod op metaaldetectie), aangezien dit reeds wordt geregeld door de vigerende regelgeving. Artikel 3-°8 wordt hierdoor artikel 3-°7.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder

De opmerkingen werden gevraagd op 10 juli 2019 .

De zakelijkrechthouder gaf geen opmerkingen over de bescherming van het onroerend goed.

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en de opmerking van de zakelijkrechthouder hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

-Het inhoudelijk dossier werd op een aantal punten verduidelijkt, aangaande de resultaten van het booronderzoek, en de invloed hiervan op de afbakening van de site. Er werd eveneens een figuur toegevoegd met de aanduiding van de uitgevoerde boringen en de perimeter van de ontboste zone (figuur 27).

-De erfgoedkenmerken in het MB werden aangepast naar de opmerkingen van de VCOE, waarbij enkele details (onder andere de verduidelijking van de datering in de vroege ijzertijd) van de archeologische erfgoedwaarde werden toegevoegd.

-Het MB werd aangepast, waarbij artikel 3-7° werd verwijderd (verbod op metaaldetectie), aangezien dit reeds wordt geregeld door de vigerende regelgeving. Artikel 3-°8 wordt hierdoor artikel 3-°7.